

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO IR SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL VALSTYBINIO VISUOMENĖS SVEIKATOS STIPRINIMO FONDO 2018 M.
ATASKAITOS**

2019-04-03 Nr. NV-917
Vilnius

Ataskaitą teikia: Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo (toliau – Fondas) taryba.

Tikslas: Pristatyti Vyriausybei informaciją apie 2018 metų Fondo veiklą.

Dabartinė situacija: Fondas įsteigtas nuo 2016 m. Vyriausybė kasmet, planuodama kitų metų valstybės biudžetą, nustato procentą praėjusių metų faktinių įplaukų iš akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką bei lėšų gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio. Fondą administruoja SAM. 2016 ir 2017 metais Fondui sudaryti buvo skirta 0,5 procento tik nuo akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus. Pakeitus Sveikatos sistemos įstatymą, nuo 2018 m. fondui sudaryti naudojamos ir lėšos, gautos iš akcizo pajamų, gautų už parduotą apdorotą tabaką bei iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio. *Fondui sudaryti skirta: 2016 m. – 1,285 mln. Eur, 2017 m. – 1,31 mln. Eur, 2018 m. – 2,691 mln. Eur.*

Sprendimus dėl Fondo lėšų skyrimo priima Fondo taryba, sudaryta iš 11 narių, kurios sudėtį 5 metams tvirtina Vyriausybė. Taryba iki einamųjų metų vasario 1 d. **patvirtina Fondo lėšomis remiamų projektų sritis ir jų prioritetus, skelbia konkursus projektams atrinkti, nustato projektų atrankos kriterijus, priima sprendimus skirti arba neskirti** Fondo lėšų pateiktiems projektams.

Esmė: 2018 metų Fondui sudaryti skirta 0,5 procento 2016 metų faktinių įplaukų iš akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką bei lėšų gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio, t. y. **2,691 mln. eurų**, kurių 1 proc. skirtas Fondo administravimui ir 99 proc. skirti projektams finansuoti.

Fondo taryba nustatė 2018 metų prioritetus:

I. Sveikos gyvensenos formavimas

II. Visuomenės psichikos sveikatos gerinimas

Fondo lėšos paskirstytos šioms veikloms:

➤ **Prevenciniams projektams - 49,4 proc.** Fondo lėšų (**1,314 mln. Eur**): Projektai, skirti darbovietėse įgyvendinamoms sveikatos stiprinimo iniciatyvoms (25 paraiškos), Rizikos veiksnių prevencija sergant onkologinėmis ir kraujotakos sistemos ligomis (5), Psichinę ar fizinę negalią turinčių asmenų ir jų artimųjų įtraukimas į sveikatos stiprinimo veiklas (18), Iniciatyvos, skirtos mažinti rizikingą vaistinių preparatų vartojimą (8), Elgsenos keitimo iniciatyvos didesnės rizikos vaikams ir jaunimui (iki 29 m.) (42), Pagalbos linija norintiems mesti rūkyti (1), Tabako ir su jais susijusių gaminių vartojimo prevencija (4), Inovatyvių psichikos sveikatai stiprinti programų, pagrįstų mokslo įrodymais ir gerąja praktika diegimas (32), Programų, skirtų šeimų psichologiniam atsparumui didinti, pritaikymas, diegimas (19), Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija teikiant sveikatos stiprinimo paslaugas (11).

➤ **Moksliniams tyrimų projektams - 9,4 proc.** Fondo lėšų (**250 tūkst. Eur**): Sveikos gyvensenos ir priklausomybių prevencijos skatinimas ekonominėmis priemonėmis remiantis kitų šalių gerąja praktika (4), Sunkiųjų metalų matavimas Lietuvos gyventojų organizme (2), Natrio ir jodo efektyvumo ir jo poveikio Lietuvos gyventojų sveikatai tyrimas (2), Sveikatos stiprinimo paslaugų poreikio ir prieinamumo senjorams tyrimas (10), Neapskaityto tabako gaminių vartojimo tendencijos Lietuvoje (1).

➤ **Socialinės informacinės kampanijos projektams - 41,2 proc.** Fondo lėšų (**1,1 mln. Eur**): Viešinimo kampanijos „Rinkis gyvenimą“ tęstinumas pagal 2018 m. prioritetines sritis: Televizija (1),

Internetiniai portalai (1), Lauko reklamos stendai (1), Nacionalinė spauda (3), Regioninė spauda (4), Radijo stotys (2), Specializuota žiniasklaida sveikatos temomis (2).

Fondo taryba iš viso atrinko 198 paraiškas projektams. 2018 m. buvo finansuotos 40 paraiškų.

Ataskaitoje įvertinti 2017 m. finansuoti projektai:

- Finansuoti 34 projektai: 30 prevencinių projektų, 2 moksliniai projektai, 2 socialinės reklamos prevenciniai projektai.
- Bendra suma šiems projektams siekė 1,254 mln. Eur.
- Prevenciniai projektai išskirti į Alkoholio vartojimo prevencijos - 16 projektų ir Bendruomenių gebėjimų stiprinimo savižudybių prevencijos - 14 projektų.
- Rezultatai: padėjo vaikams atstatyti pažeistą asmens savivertę ir savigarbą, leido plėtoti socialinius bei emocinius įgūdžius, gerino mokymosi rezultatus, stiprino emocinę sveikatą bei teigiamą elgesį. Sudarytos sąlygos pasinaudoti kvalifikuotų specialistų paslaugomis užtikrino teisingo sprendimo pasirinkimą, formavo gyvenimo įpročius be alkoholio, didino atsparumą žalingam aplinkos poveikiui, mažino atsakomybę bei kaltę dėl tėvų priklausomybės. Jaunimas supažindintas su lytinių santykių pasekmėmis, padidintas sąmoningas pasiruošimas nėštumo planavimui. Pagilintos žinios apie alkoholio daromą žalą žmogaus vaisingumui ir vaisiui. Savivaldybėse, kuriose mirtingumo dėl savižudybių rodiklis 100 tūkst. gyventojų yra 50 atvejų ir daugiau (Ignalinos, Joniškio, Kaišiadorių, Kalvarijų, Kelmės, Kupiškio, Lazdijų, Molėtų, Pakruojo, Rietavo, Rokiškio, Šakių, Šilalės, Varėnos, Zarasų), sukurta vieninga savivaldybių bendruomenių pagalbos sistema apimanti įvairių grandžių funkcijas, atsakomybę, informacijos perdavimo ir grįžamojo ryšio užtikrinimo mechanizmus savižudybių prevencijos srityje: patvirtintas savižudybių prevencijos algoritmas; gyventojai informuoti apie pagalbos galimybes socialiniuose tinkluose, interneto svetainėse, spaudoje, išleisti informaciniai leidiniai, reklamuojama telefoninė nemokama pagalbos linija; tikslinės specialistų grupės apmokytos atpažinti savižudybės ženklus, pirminę ambulatorinę sveikatos priežiūrą teikiantys specialistai apmokyti teikti pagalbą po mėginimo nusižudyti ar save žaloti.

• Fondo finansuotame moksliniame tyrime nustatyta, ***kad alkoholio vartojimo ekonominė našta 2015 m. ir 2016 m. galėjo siekti atitinkamai 320 mln. ir 325 mln. eurų.*** Tai sudaro 0,85 proc. Lietuvos bendrojo vidaus produkto. Į šią sumą įskaičiuojamos sveikatos priežiūros ir netekto darbingumo išlaidos, prarastas produktyvumas, teisėtvarkos sistemoje patiriami nuostoliai, autoįvykių draudimo, socialinių darbuotojų darbo užmokestis, socialinės pašalpos bei išlaidos vaikams (vaikų globa, įsikūrimas, valstybės apmokamos išlaidos mokykliniams reikmenims, nemokamas maitinimas).

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlome ataskaitą pristatyti Vyriausybės pasitarime.

Patarėja

Aurelija Urbonienė

Aurelija Urbonienė, tel. 8 706 63 813, el. p. aurelija.urboniene@lr.lt